

היסטוריה

2 יחידות לימוד

הוראות לנבחן

- א. משך הבחינה: שעתיים וחצי.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שמונה נושאים, ועליך לבחור בשניים מהם. בכל נושא שני פרקים, ועליך לענות על שתי שאלות:
שאלה אחת מהפרק הראשון — 35 נקודות
שאלה אחת מהפרק השני — 15 נקודות
סה"כ לנושא — 50 נקודות
(לכל נושא — 50 נקודות; סה"כ — 100 נקודות)
- ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.

שים לב: תלמידים שאושר להם מבחן מותאם יענו על אחת משתי השאלות הראשונות בכל נושא, בכל אחד משני הנושאים שלמד התלמיד. סך הכול שתי שאלות, לכל נושא 50 נקודות.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטיוטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה. רישום טיוטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

ב ה צ ל ח ה !

/המשך מעבר לדף/

ה ש א ל ו ת

בשאלון זה שמונה נושאים (1-8). בחר בשני הנושאים שלמדת, וענה על ארבע שאלות בסך הכול, לפי ההוראות.

נושא 1 — הפעילות הציונית בארצות האסלאם בימי מלחמת העולם השנייה, והעליות הגדולות מארצות האסלאם בשנים 1948-1967

אם בחרת בנושא זה, ענה על שתי שאלות:
על אחת מהשאלות 1-2 (פרק ראשון) ועל אחת מהשאלות 3-4 (פרק שני).

פרק ראשון

ענה על אחת מהשאלות 1-2. (35 נקודות)

1. התנועה הציונית בארצות האסלאם במלחמת העולם השנייה

א. בתקופת מלחמת העולם השנייה החליטו המוסדות בארץ להשקיע מאמצים בעידוד העלייה מארצות האסלאם.
קרא את הקטע שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

איננו יודעים כמה יהודים יישארו באירופה לאחר מסע ההשמדה נגדם ועם כמה מהם נוכל לעמוד בקשר לאחר המלחמה, כי ייתכן שמיליונים יישארו תחת שלטונה של רוסיה הסובייטית ועוד זמן רב יהיו קרועים מאתנו... והרי כולנו יודעים שכל סודה של מדיניותנו כיום הוא להגביר את כוחנו על ידי תוספת יהודים בארץ-ישראל... כמו כן עשויה להתחולל סכנה גדולה על היהדות בגלויות ערב, סכנת שחיטה איומה.

אליהו דובקין, מעובד מתוך ארכיון מפא"י, תיק 23/43, 12.7.1943

על פי הקטע, הסבר את השיקולים שהביאו להחלטה לעודד עלייה מארצות האסלאם.

הצג אחת מהדרכים שבהן מומשה מדיניות זו. (20 נקודות)

ב. בכמה מארצות האסלאם בתקופת מלחמת העולם השנייה נוצר צורך להקים תאים של "ההגנה".

מדוע נוצר צורך זה, ומה היו הקשיים בהקמת התאים האלה?

(15 נקודות)

2. יהודי עירק

א. הסבר מדוע נקלעה ההנהגה היהודית המסורתית בעירק למשבר בסוף שנות הארבעים של המאה ה-20.

הצג את העמדה של התנועה הציונית ביחס לפתרון משבר זה. (15 נקודות)

ב. הסבר שניים מהגורמים החיצוניים שהובילו לחיסול הקהילה היהודית בעירק.

הסבר מדוע הוגדרה עלייה זו "עליית הצלה". (20 נקודות)

/המשך בעמוד 3/

פרק שני

ענה על אחת מהשאלות 3-4. (15 נקודות)

3. הסבר שניים מהגורמים לפרעות 1945 בלוב.

הצג שתיים מהשפעות פרעות אלה על הקהילה היהודית.

4. הצג את דרכי הארגון של ההעפלה הישירה מצפון אפריקה בשנת 1947.

/המשך בעמוד 4/

נושא 2 — מעיל תשבץ: מפגש התרבויות בין יהדות לאסלאם בימי הביניים

אם בחרת בנושא זה, ענה על שתי שאלות:

על אחת מהשאלות 5-6 (פרק ראשון) ועל אחת מהשאלות 7-8 (פרק שני).

פרק ראשון

ענה על אחת מהשאלות 5-6. (35 נקודות)

5. כיבושי האסלאם במאה ה־7-8

א. הסבר שני מניעים משני תחומים שונים לכיבושי המוסלמים במאה ה־7-8.

הצג אחת מתוצאות כיבושים אלה.

(15 נקודות)

ב. הסבר את ההשפעה של כיבושי האסלאם על היחסים בין המרכזים היהודיים בארץ־ישראל

ובבבל.

הצג ביטוי אחד של השפעה זו.

(20 נקודות)

6. היבדלות ופתיחות במערכת המשפט

א. הצג שניים מהתחומים שבהם הייתה ליהודים אוטונומיה משפטית.

הסבר מדוע היו יהודים שבחרו לפנות דווקא אל בתי משפט מוסלמיים.

(20 נקודות)

ב. הצג שני קווי דמיון בין המבנה של מערכת המשפט המוסלמית ובין המבנה של מערכת

המשפט היהודית.

הסבר גורם אחד לדמיון זה.

(15 נקודות)

פרק שני

ענה על אחת מהשאלות 7-8. (15 נקודות)

7. רבי יהודה הלוי כתב: "לבי במזרח ואנוכי בסוף מערב".

דברי רבי יהודה הלוי מבטאים את הסתירה במציאות חייהם של היהודים בארצות האסלאם

בימי הביניים.

הסבר סתירה זו, והצג דרך התמודדות אחת של היהודים עם הסתירה.

8. הצג את הייחוד של מלאכת העיטור היהודית לספר התנ"ך לעומת אמנות העיטור של המוסלמים

לספר הקוראן. הסבר גורם אחד לייחוד זה.

/המשך בעמוד 5/

נושא 3 — קהילת יהודי קרקוב בתקופת השואה

אם בחרת בנושא זה, ענה על שתי שאלות:

על אחת מהשאלות 9-10 (פרק ראשון) ועל אחת מהשאלות 11-12 (פרק שני).

פרק ראשון

ענה על אחת מהשאלות 9-10. (35 נקודות)

9. הגטו בקרקוב בשלב הראשון (1941)

א. הצג שתיים מהמטרות של הגרמנים בהקמת גטאות ליהודים.

הסבר שניים מהשיקולים לקביעת מיקומו של גטו קרקוב. (20 נקודות)

ב. הסבר כיצד התמודדו היהודים עם קשיי הקיום בגטו קרקוב בשנה הראשונה לקיומו.

בתשובתך הצג לפחות שתי דוגמאות להתמודדות זו. (15 נקודות)

10. המאבק המחתרתי וחסול הגטו

א. לאחר גירוש יוני 1942 החליטו תנועות הנוער להילחם בנאצים.

הצג שניים מהשיקולים שהובילו להחלטה זו.

מדוע בחרו אחרים שלא להצטרף ללחימה?

(20 נקודות)

ב. הסבר את חילוקי הדעות הטקטיים והאידאולוגיים בין ה"איסקרא" ל"החלוץ הלוחם".

מה אפשר את שיתוף הפעולה של שתי המחתרות במבצע ציגנריה?

(15 נקודות)

פרק שני

ענה על אחת מהשאלות 11-12. (15 נקודות)

11. הסבר אחת מהדילמות של ההורים בגטו קרקוב בנוגע להצלת ילדיהם בתקופה שמהאקציה

באוקטובר 1942 עד חיסול הגטו באוגוסט 1943.

הצג שתיים מהדרכים שנקטו ההורים להצלת ילדיהם.

12. הצג את התפקידים שהוטלו על היודנראט בקרקוב.

הסבר את הקשיים של היודנראט בהתמודדות עם תפקידים אלה.

נושא 4 — מלחמת העצמאות

אם בחרת בנושא זה, ענה על שתי שאלות:

על אחת מהשאלות 13-14 (פרק ראשון) ועל אחת מהשאלות 15-16 (פרק שני).

פרק ראשון

ענה על אחת מהשאלות 13-14. (35 נקודות)

13. ההכרזה על הקמת מדינת ישראל

קרא את הקטע שלפניך, וענה על השאלות בסעיפים א-ב שאחריו.

מדבריו של בן-גוריון בדיונים על הכרזת המדינה בישיבת מנהלת העם (12.5.48):

"הם [הערבים] יקבלו בינתיים נשק מאנגליה (והם מקבלים ממנה נשק) והם יקנו נשק ממקורות אחרים. אפילו אם יהיה אמברגו [איסור שליחת נשק וציוד] מאמריקה, הם יקנו נשק במקומות אחרים. ואנחנו יודעים שהם קונים נשק במקומות שאנחנו קונים.

הם [מדינות ערב] יסדרו את כוחותיהם, כי איש לא יתערב במדינות עצמאיות, ואנחנו נהיה כבולים. העלייה תהיה כבולה והבאת נשק תהיה כבולה ואולי גם יטילו פיקוח על הייצור שלנו... פירוש הדבר הזה – שהלוחם היריב ידיו חופשיות בהחלט ואנחנו כבולים. כבולים גם במובן המדיני. אינני רואה שום יתרון בשביתת הנשק..."

ימימה רוזנטל [עורכת], דוד בן-גוריון, מבחר תעודות, 1947-1963, ארכיון המדינה, תשנ"ז, עמ' 23-25

א. על פי הקטע, הצג את הטיעונים של בן-גוריון בעד ההכרזה על הקמת המדינה, מיד עם עזיבת הבריטים את ארץ-ישראל.

הסבר שני טיעונים נוספים התומכים בעמדתו של בן-גוריון.

(20 נקודות)

ב. הסבר כיצד פעל בן-גוריון לשכנע את חברי מנהלת העם לקבל את נימוקיו ולתמוך בעמדתו.

(15 נקודות)

14. המלחמה בין צה"ל ובין צבאות מדינות ערב

א. הצג שני קשיים של מדינת ישראל בחודש הראשון שלאחר פלישת צבאות ערב.

הסבר מדוע הסכימו מדינות ערב להפוגה בקרבות ("ההפוגה הראשונה"). (17 נקודות)

ב. מה הייתה התכנית שהציע ברנדוט בזמן ההפוגה הראשונה, וכיצד פעלה מדינת ישראל כדי

למנוע את מימוש התכנית? (18 נקודות)

פרק שני

ענה על אחת מהשאלות 15-16. (15 נקודות)

15. הצג את מטרותיה של תכנית ד', והסבר את השינוי שביטאה בהיערכות הצבאית של היישוב היהודי.

16. הסבר שניים מהשיקולים של דוד בן-גוריון להכריז כי ירושלים היא בירת ישראל.

/המשך בעמוד 8/

נושא 5 — אל מול עולם חדש: לבטים ומגמות בעידן האמנציפציה

אם בחרת בנושא זה, ענה על שתי שאלות:

על אחת מהשאלות 17-18 (פרק ראשון) ועל אחת מהשאלות 19-20 (פרק שני).

פרק ראשון

ענה על אחת מהשאלות 17-18. (35 נקודות)

17. הרפורמה, האורתודוקסיה והנאו־אורתודוקסיה

א. לפניך דיוקנאות של מנהיגי זרמים ביהדות שהתגבשו במהלך המאה ה־19 באירופה.

רש"ר הירש

חת"ם סופר

אברהם גייגר

הסבר כיצד כל אחד מדיוקנאות מנהיגים אלה משקף את עמדת הזרם שבראשו עמד כלפי המסורת היהודית וכלפי המודרנה. (15 נקודות)

ב. הסבר את התגובה של האורתודוקסיה על הרפורמה, ואת התגובה של הנאו־אורתודוקסיה על שני זרמים אלה. (20 נקודות)

18. "למדו לשונכם צחות" – היחס של משכילי ברלין ללשונות

א. הסבר מה הניע את משה מנדלסון לתרגם את התורה לגרמנית.

כיצד המשקל שנתן מנדלסון לשפה הגרמנית הצחה התיישב עם החשיבות שייחס ללימוד השפה העברית ולהפצתה? (17 נקודות)

ב. קרא את הקטע שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

החיוב מוטל על כל איש ואיש ללמד את בנו הלשון ונימוסי המדינה אשר הוא דר שם... אבל אם יתחילו ללמוד עם הנער התפילה וקיצור התורה רק בלשון דייטש ולא ייזכר לו בתחילת לימודו העיקר בלשון הקודש, אז יהיה נקל בעיניו התורה כי היא נדמה לדברי חול, כאשר נדבר אליו בלשון המורגל ואינו נכנס בלבו עם התעוררות התלהבות... לכן נכון וראוי ללמוד עם הנער כל פסוק ופסוק מהתורה בלשון הקודש, ולפרש לו מילה במילה בלשון דייטש, כפי הלשון שמורגלין בו. ובפרט בדורנו זה שיש לנו פירוש התורה בלשון דייטש בלשון צח [הכוונה לתרגום מנדלסון].

מדברי ר' שמואל לנדא על "נתיבות שלום" [ביאור התורה של מנדלסון]
בתוך: פרץ סנדלר, הביאור לתורה של משה מנדלסון וסיעתו: התהוותו והשפעתו,
הוצאת ראובן מס, תש"א, עמ' 205-206

הסבר את ההבדל בין העמדה של ר' שמואל לנדא בנוגע ל"נתיבות שלום"

ובין העמדה של אביו, הרב יחזקאל לנדא. (18 נקודות)

פרק שני

ענה על אחת מהשאלות 19-20. (15 נקודות)

19. הופעתה של התנועה הלאומית היהודית הייתה בבחינת מהפכה תודעתית.

הצג ביטוי אחד של מהפכה תודעתית זו.

הסבר את השפעת מהפכה זו על היחס לשאלת ההשתלבות של היהודים בחברה הסובבת.

20. הסבר כיצד משקפים ההבדלים החיצוניים בין יהודי החצר את השוני באורח חייהם ובמידת

מעורבותם בחברה הסובבת אותם.

נושא 6 — תולדות ארצות־הברית

אם בחרת בנושא זה, ענה על שתי שאלות:

על אחת מהשאלות 21-22 (פרק ראשון) ועל אחת מהשאלות 23-24 (פרק שני).

פרק ראשון

ענה על אחת מהשאלות 21-22. (35 נקודות)

21. הקפיטליזם האמריקני מסוף המאה ה־19

קרא את הקטע שלפניך, וענה על השאלות בסעיפים א-ב שאחריו.

התהליך של צמיחת העסקים הגדולים שהחל עוד לפני מלחמת האזרחים, התגבר תוך כדי המלחמה והתבטא במלוא עוזו בשנים שלאחריה. הסופר מרק טווין כינה שנים אלה בשם העידן המוזהב (The Gilded Age). הכינוי "מוזהב" ולא "זהב" מעיד שלמרות הזוהר שאפיין את התקופה לא היה זה "תור זהב" אלא תור שאולי נראה כך על פניו, אך למעשה היה מזויף ולא אמיתי. מאחורי הצמיחה הכלכלית הבלתי רגילה, השלום הפנימי שלאחר המלחמה, הקדמה הטכנולוגית והשפע החומרי חוותה ארצות־הברית שחיתות שלטונית, אבדן ערכים ומשבר מוסרי. הכינוי הדו־ערכי "עידן מוזהב" מעיד אפוא על שילוב בין שפע והתרוששות, בין צמיחה כלכלית והרחבת פערים, בין הצטברות הון וכוח אדיר בידי מעטים על חשבון הרבים, ובין שימוש ציני ומפוקפק במשאבי האומה ומניפולציות אידאולוגיות שעשתה האליטה העסקית על מנת להצדיק את המצב החדש במונחים ערכיים.

אייל נווה, ארצות־הברית, דמוקרטיה בהתהוות מתמדת, האוניברסיטה הפתוחה, 2007, עמ' 173-174

א. על פי הקטע, מדוע הכינוי "עידן מוזהב" הוא דו־ערכי?

על פי מה שלמדת, הצג שתי דוגמאות לשני הפנים של "העידן המוזהב" (דוגמה אחת לכל פן).

(18 נקודות)

ב. הצג את הרפורמה הפרוגרסיבית של תיאודור רוזוולט.

הסבר והדגם כיצד סייעה הרפורמה לתיקון העוולות שנוצרו ב"עידן המוזהב".

(17 נקודות)

22. הדמוקרטיה האמריקנית במבחן הזמן

קרא את הקטע שלפניך, וענה על השאלות בסעיפים א-ב שאחריו.

כאשר אמריקנים האשימו את אנגליה בניסיון לשעבד את המושבות שלה, ביקשו קבוצות קטנות... לשים קץ לעבדות בצפון. כיוון שהחקלאות באזורים אלו התבססה על מטעים קטנים שעובדו על ידי בני המשפחה... לא הייתה העבדות הכרחית מבחינה כלכלית... המצב היה שונה לחלוטין בדרום שחברתו הייתה חברת עבדים. הכלכלה, המבנה החברתי והמעמדי והתרבות, כל אלה היו מעוגנים בעבדות... מבחינת הרווחים הכלכליים המידיים הייתה ההשקעה בדרום... רווחית לפחות כמו ההשקעה בצפון ההולך ונעשה מתועש.

מיכל סובל, עבדות בצפון אמריקה, בתוך: ארנון גוטפלד [עורך],

החוויה האמריקנית, זמורה ביתן, 1986, עמ' 86-87

- א.** על פי הקטע, הסבר את הגורם להבדל בין הצפון לדרום באמריקה בנוגע לעבדות.
על פי מה שלמדת, הסבר שניים מהנימוקים המוסריים שהעלו הצפון והדרום ביחס לעבדות (נימוק אחד לכל צד). (18 נקודות)
- ב.** הסבר מדוע לא זכו השחורים לשוויון מלא בארצות־הברית על אף ביטול העבדות.
הצג שתי דוגמאות המעידות על אפליית השחורים. (17 נקודות)

פרק שני

ענה על אחת מהשאלות 23-24. (15 נקודות)

- 23.** הסבר את עקרון הפרדת הרשויות ואת שיטת "האיזונים והבלמים".
הבא שתי דוגמאות ליישום שיטת "האיזונים והבלמים" בחוקת ארצות־הברית.
- 24.** דה־קרבקר הגדיר את האמריקני "אדם חדש".
הסבר מה הם מאפייני "האדם החדש" שעיצב "כור ההיתוך" האמריקני.

נושא 7 — יפן המודרנית

אם בחרת בנושא זה, ענה על שתי שאלות:
על אחת מהשאלות 25-26 (פרק ראשון) ועל אחת מהשאלות 27-28 (פרק שני).

פרק ראשון

ענה על אחת מהשאלות 25-26. (35 נקודות)

25. יפן במלחמת העולם השנייה

א. הסבר את השיקולים של יפן לתקוף את האמריקנים בפרל-הרבור.

הצג השפעה אחת של תקיפה זו על יפן. (17 נקודות)

ב. קרא את הקטע שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

בעייתה המרכזית של יפן הייתה חולשתה הלאומית. חייליה אמנם הצטיינו ברוח לחימה מעולה, אבל יפן הייתה חלשה מבחינה כלכלית. ניכרו גם סימני עייפות בקרב האוכלוסייה, אשר מרביתה הייתה מגויסת למאמץ המלחמתי... טוג'ו נכשל באיחוד הצבא והצי תחת מטה כללי אחד.

מירון מדוזיני, מפורט ארתור עד הירשימה, משרד הביטחון, 2006, עמ' 152-153

על פי הקטע, הסבר שניים מהגורמים לתבוסת יפן.

הצג גורם נוסף לתבוסת יפן, שאינו מוזכר בקטע.

(18 נקודות)

26. כלכלת יפן ברבע האחרון של המאה ה-20

א. הסבר שניים מהגורמים ליריבות הכלכלית בין יפן לארצות-הברית בשנות השמונים של המאה ה-20.

הצג אחת מהתוצאות של יריבות זו. (17 נקודות)

ב. הסבר אחד מהגורמים למשבר הכלכלי ביפן בסוף המאה ה-20.

הצג שתי דרכים להתמודדות של יפן עם משבר זה. (18 נקודות)

פרק שני

ענה על אחת מהשאלות 27-28. (15 נקודות)

27. הצג שלושה מן הצעדים שנקט קאטו לביסוס הדמוקרטיה ביפן לאחר מלחמת העולם הראשונה.

הסבר כיצד התמודד קאטו עם הקשיים שנבעו מיישום אחד הצעדים האלה.

28. במחצית השנייה של המאה ה-19 נפתחה יפן למערב.

הסבר מדוע בחרו מנהיגי יפן בדרך זו, והצג את ההשלכות שהיו לפתיחות זו על יפן בשניים

מהתחומים האלה: כלכלה; צבא; חינוך.

/המשך בעמוד 14/

נושא 8 – סין המודרנית

אם בחרת בנושא זה, ענה על שתי שאלות:

על אחת מהשאלות 29-30 (פרק ראשון) ועל אחת מהשאלות 31-32 (פרק שני).

פרק ראשון

ענה על אחת מהשאלות 29-30. (35 נקודות)

29. סין בשנות השלושים של המאה ה-20

א. הסבר מדוע החליט צ'אנג קאי־שק להילחם בקומוניסטים ולא ביפן.

הצג שתיים מההשלכות של החלטה זו. (17 נקודות)

ב. הסבר מדוע יצאו הקומוניסטים ל"מסע הארוך" (1934-1935), והצג שתי תוצאות

של מסע זה. (18 נקודות)

30. המאבק על השלטון בסין בסוף שנות הארבעים של המאה ה-20 והקמת סין הקומוניסטית

קרא את הקטע שלפניך, וענה על השאלות בסעיפים א-ב שאחריו.

כבר בתחילת 1946 החלה האכזבה מהגאומינדנג להתפשט מזרחה... התושבים החלו להיווכח במידת השחיתות והבלבול ששררה במפלגת העם... שני המאפיינים השליליים ביותר של שלטון הגאומינדנג היו חוסר יעילות ותאוות בצע. חוסר היעילות החל בצמרת והגיע עד לדרגים הנמוכים... הבעיה הגדולה השנייה, תאוות הבצע... הגיעה לכל דרגי השלטון. אם רצית משהו מפקיד בסין הלאומנית, היה זה מובן מאליו כי עליך להיות מוכן ומזומן לשלם את המחיר תמורתו... הקומוניסטים ניצלו בתבונה רבה את דאגות העם. הם הציגו את עצמם כאנשים שוחרי שלום, המבקשים להקים בסין חברה דמוקרטית.

מעובד על פי אדוין פ. הויט, עלייתה של הרפובליקה הסינית, אור־עם, 1990, עמ' 222, 227, 228

א. על פי הקטע, הסבר שלושה מהגורמים לניצחון הקומוניסטים במלחמת האזרחים בסין

(1945-1949). (17 נקודות)

ב. הסבר מדוע התערבו האמריקנים במלחמת האזרחים בסין. כיצד הם ניסו להשיג את מטרותיהם?

(18 נקודות)

פרק שני

ענה על אחת מהשאלות 31-32. (15 נקודות)

31. לפניך רשימה של שלושה אירועים. בחר באחד מהם, והסבר כיצד זירז אירוע זה את תהליך

ההתפרקות של הקיסרות הסינית.

בתשובתך התייחס גם להסכם שנחתם בסיום האירוע:

— מלחמת האופיום הראשונה (1840-1842).

— מלחמת סין-יפן (1864-1865).

— מרד הבוקסרים (1900).

32. הסבר מדוע הצטרפה סין למלחמת העולם הראשונה לצד מדינות ההסכמה.

מה הייתה ההשפעה של החלטות ועידת ורסאי (1919) על סין?

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך